

Redengevende omschrijving boerderij

Kerkstraat 29 te Wijbosch gemeente Schijndel

drs. Elke de Rooij

Objectgegevens

Adres : Kerkstraat 29
Postcode : 5482 EH

Kadastraal :

Eigendom :

Algemene gegevens

Oorspronkelijke functie : boerderij
Huidige functie : schuur
Bouwjaar : 16^e eeuw en later
Bezoekdatum : 8 augustus 2012

Beschrijving

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

Aan de noordelijke rand van de kern Wijbosch ligt een voormalig boerderijcomplex met een lange historie. Het hoofdgebouw, een hoekgevelboerderij, heeft een kern die vermoedelijk uit de zestiende eeuw stamt. Het gebouw werd opgetrokken als hallenhuis en in de loop der tijd uitgebreid aan de voor- en achterzijde. Aan de voorzijde werd een extra kamer gemaakt, bijvoorbeeld voor de grootouders, waarbij een hoekgevel ontstond. Op oude kaarten is te zien dat het gebouw zowel aan de voor- als aan de achterzijde haakse aanbouwen heeft gehad, die inmiddels zijn verdwenen. Eind jaren 1960 is de woonbestemming aan de boerderij onttrokken. De eigenaar mocht in ruil daarvoor een nieuw huis op het terrein bouwen. De voormalige boerderij werd hierop volledig in gebruik genomen als stal, waarbij het interieur van het voorhuis grotendeels werd kaalgeslagen.

De boerderij bevindt zich op ruime afstand van de Kerkstraat en is met de nokas haaks daarop gericht. Het gebouw is met het voormalige woongedeelte van de straat afgekeerd.

Het eenlaags object heeft een rechthoekige plattegrond. De gevels zijn opgetrokken in rode baksteen, deels handvorm en deels machinaal. De stenen zijn hier en daar gemetseld in kruisverband, maar overwegend in wild verband en met een kalkvoeg. De gevels zijn overduidelijk niet in één fase tot stand gekomen: het muurwerk vertoont veel reparaties en vlakken uit verschillende periodes. Het merendeel lijkt uit circa 1900 te dateren, maar er zijn ook oudere stukken. Volgens de overlevering waren de wanden van de boerderij aan het begin van de negentiende eeuw nog geheel van fetselstek. Hier en daar is de plint of een geheel muurvlak gecementeerd. Ook aan de gevelopeningen is door de jaren heen veel gewijzigd. Het gebouw wordt afgedekt door een wolfdak met een eindschild aan de zijde van het bedrijfsgedeelte. Het dak is deels voorzien van een voet van blauwe muldenpannen. Het stro dat zich op de rest van het dak bevindt is bedekt met golfplaten, die deels in zeer slechte staat verkeren. Het houtwerk is geschilderd in de kleuren wit, okergeel en donkergroen.

Luchtfoto van Wijbosch. De pijl wijst de betreffende locatie aan. Bron: Google Earth

*Het boerderijcomplex op een luchtfoto. De pijl wijst de voorzijde van de boerderij aan.
Bron: Google Earth*

*Het betreffende gebied op het Kadastraal Minuutplan 1811-1832.
Bron: www.watwaswaar.nl*

*De boerderij op het Kadastraal Minuutplan 1811-1832. Aan de Noordzijde bevindt zich een haakse aanbouw.
Bron: www.watwaswaar.nl*

*De Topografische kaart van 1899 laat dezelfde situatie zien.
Bron: www.watwaswaar.nl*

*De Topografische kaart van 1928 laat voor het eerst een andere plattegrond zien: de boerderij is voorzien van een haakse aanbouw aan de zuidzijde (tegen het woonhuis).
Bron: www.watwaswaar.nl*

Op de Topografische kaart van 1956 is het volume aan de noordzijde verdwenen. Bron: www.watwaswaar.nl

Voorgevel

In deze beschrijving wordt met voorgevel de kopgevel van het voormalige woongedeelte bedoeld. Links bevindt zich tot voorbij het midden van de gevel de aangebouwde kamer, die aan deze zijde een deurtje en een klein enkelruits venster bevat. Opzij bevat de hoek een opgeklampte deur. Totdat de boerderij in gebruik werd genomen als stal was hier een raam in de gevel aanwezig. Het rechterdeel van de voorgevel bevat onder een rollaag een zestienruits schuifvenster, daarnaast onder een rollaag een opgeklampte deur met tweeruits bovenlicht. Geheel rechts bevindt zich ter hoogte van de voormalige opkamer een klein vierruits venster tussen rollagen. Op de verdieping is naast inboetwerk een houten luik aanwezig.

Linkerzijgevel

Links begint de gevel met een afgeschuinde hoek. Dit muurvlak is blind. Hierna volgt een vlak met twee tweeruits getoogde betonnen stalramen, een opgeklampte deur, een tweeruits betonnen stalraam met ventilatieopening en gemetselde lekdorpel aan de onderzijde en een opgeklampte deur. Hierna volgen nog twee tweeruits betonnen stalramen met een ventilatieopening en gemetselde lekdorpel aan de onderzijde, een opgeklampte deur en een enkelruits venster met gemetselde lekdorpel. Vanaf het venster is de gevel tot aan de rechterhoek gecementeerd. Op plaatsen waar het pleisterwerk heeft losgelaten is onder meer een stroomlaag zichtbaar. Ter hoogte van het voormalige woongedeelte is in de lage zijgevel een tweeruits dakkapel met gemetselde lekdorpel toegevoegd.

Rechterzijgevel

Links bevindt zich onder een rollaag een keldervenster met diefijzers. Tegen de gevel is een gecementeerde koelbak voor melk geplaatst. Rechts hiervan bevindt zich tussen rollagen een vierruits venster. Hierna begint het bedrijfsgedeelte met een opgeklampte deur, een drieruits betonnen stalraam met ventilatieopening en rollaag aan de onderzijde en nog een opgeklampte deur. Verder naar rechts is terugwijkend een deeldeur geplaatst. Het laatste muurvlak bevat twee zesruits getoogde betonnen stalramen en terugwijkend een dubbele deur.

Achtergevel

De lage achtergevel bevat één enkelruits venster.

Interieur

Hoewel de boerderij eind jaren 1960 geheel in gebruik is genomen als stal, zijn veel oorspronkelijke elementen bewaard gebleven. De oorspronkelijke gebintconstructie is nog grotendeels intact. De gebinten laten zien dat de boerderij oorspronkelijk werd gebouwd met vijf ankerbalkgebinten, waarvan de eerste en de laatste deel uitmaakten van de kopgevels. Op het tweede gebint, ter hoogte van de schouw, is een decoratie gezaagd en gegutst. Vergelijkbare versieringen zijn gevonden in panden die met zekerheid in de zestiende eeuw gedateerd kunnen worden. Na verloop van tijd (vermoedelijk in de negentiende eeuw) werd het bedrijfsgedeelte van de boerderij uitgebreid met twee gebinten. Op deze gebinten zijn telmerken zichtbaar. De kapconstructie betreft een rondhouten sporenkap.

In het voorhuis is de indeling weggebroken. Enkel sporen laten zien waar zich ooit de opkamer, kelder en goede kamer bevonden. Bedsteden en kasten hebben plaats gemaakt voor varkensstallen. In de voormalige herd is de schouw nog aanwezig. De ruimte heeft een houten zoldering. Onder het tweede gebint is een gang naar de geut en stal gecreëerd. In de gang staat een oude ladder waarmee de zolder bereikbaar is. Het interieur van de geut dateert uit het begin van de twintigste eeuw. De potstal heeft plaatsgemaakt voor een grupstal. Achter de stalruimte is de voormalige deel en tasruimte ook in gebruik geweest als koeienstal. Achterin de bedrijfsruimte bevindt zich de voormalige wagenstalling.

Voorhuis met tweede gebint

De voormalige schouw in de herd

Decoratie op het tweede gebint

Ladder naar de zolder

De geut

Voormalige potstal, nu grupstal

Voormalige deel en tasruimte

Wagenstalling

Hooizolder

Waardering

Cultuurhistorische waarden

De boerderij is cultuurhistorisch van groot belang als uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van Wijbosch vanaf de zestiende eeuw tot nu. Het object is van belang als voorbeeld van de typologische (door)ontwikkeling van een hallenhuis tot hoekgevelboerderij.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

Het gebouw is architectuurhistorisch van belang als voorbeeld van een traditioneel hallenhuis dat vermoedelijk in oorsprong uit de zestiende eeuw stamt. Er is sprake van bijzondere architectuurhistorische waarde vanwege de aanwezigheid van een gebint met gezaagde en gegutste decoratie.

Situationele en ensemblewaarden

De boerderij is van bijzondere stedenbouwkundige betekenis als onderdeel van de historische bebouwing van Wijbosch. Het object is van beeldbepalende betekenis voor zijn omgeving.

Gaafheid en herkenbaarheid

Het gebouw is van groot belang wegens de gaafheid van de hoofdvorm, de indeling, de constructie en nog aanwezige detailleringen. Het oorspronkelijke gebruik van het gebouw is zeer goed afleesbaar. Wijzigingen laten (agrarische) ontwikkelingen door de eeuwen heen zien. Er is belang vanwege de waardevolle accumulatie van historische bouwfases.

Zeldzaamheid

Vanwege de leeftijd van de boerderij in combinatie met de hoge mate van gaafheid is sprake van bijzondere zeldzaamheid.